రాజ్యాంగబద్ధమైన, చట్టబద్ధమైన మరియు పాక్షిక న్యాయవ్యవస్థలు

రాజ్యాంగబద్ధ సంస్థలు

రాజ్యాంగ సంస్థలు భారత రాజ్యాంగం నుండి తమ అధికారాలను భారతదేశంలో ముఖ్యమైన సంస్థలు.

- ఇవి రాజ్యాంగంలో ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించబడ్డారు, అంటే వీటికి ప్రత్యేక కథనాలు ఉన్నాయి.
- ఈ సంస్థల యంత్రాంగంలో ఏదైనా మార్పుకు రాజ్యాంగ సవరణ అవసరం.
- ఫైనాన్స్ కమిషన్, UPSC, ఎన్నికల సంఘం, CAG, SC మరియు ST ల కోసం జాతీయ కమిషన్లు మొదలైన ముఖ్యమైన సంస్థలు రాజ్యాంగ సంస్థలు.

భారతదేశంలో చట్టబద్ధమైన సంస్థలు

ఇవి రాజ్యాంగేతర సంస్థలు, ఎందుకంటే వీటికి రాజ్యాంగంలో ఎలాంటి ప్రస్తావన లేదు.

- వాటి పనితీరు కారణంగా అవి కూడా ముఖ్యమైన చట్టబద్ధ సంస్థలు.
- అవి పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా సృష్టించబడతాయి.
- శాసనాలు పార్లమెంటు లేదా శాసనసభ ద్వారా రూపొందించబడిన చట్టాలు కాబట్టి వాటిని 'చట్టబద్ధం' అని పిలుస్తారు.
- ఈ సంస్థలు పార్లమెంటు చేసిన శాసనాలు లేదా చట్టాల నుండి తమ అధికారాన్ని పొందుతాయి కాబట్టి, వాటిని చట్టబద్ధమైన సంస్థలు అంటారు.

భారతదేశంలోని ముఖ్యమైన చట్టబద్ధమైన సంస్థల జాబితా

దిగువ పట్టిక మీకు చట్టబద్ధమైన సంస్థల యొక్క నవీకరించబడిన జాబితాను అందిస్తుంది.

భారతదేశంలో చట్టబద్ధమైన సంస్థ	చట్టం
సెక్యూరిటీస్ & ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా	SEBI చట్టం, 1992
జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్	మానవ హక్కుల రక్షణ చట్టం, 1993
జాతీయ మహిళా కమిషన్	జాతీయ మహిళా కమిషన్ చట్టం, 1990
మైనారిటీల జాతీయ కమిషన్	జాతీయ మైనారిటీల కమిషన్ చట్టం, 1992

నేషనల్ గ్రీన్ ట్రిబ్యునల్	నేషనల్ గ్రీన్ ట్రిబ్యునల్ చట్టం 2010
సాయుధ దళాల ట్రిబ్యునల్	సాయుధ దళాల ట్రిబ్యునల్ చట్టం 2007
భారత విశిష్ట గుర్తింపు ప్రాధికార సంస్థ	ఆధార్ (ఆర్థిక మరియు ఇతర రాయితీలు, ప్రయోజనాలు మరియు సేవల లక్ష్యం డెలివరీ) చట్టం, 2016
సెంట్రల్ విజిలెన్స్ కమిషన్	సెంట్రల్ విజిలెన్స్ కమిషన్ చట్టం 2003
నేషనల్ క్యాపిటల్ రీజియన్ (NCR) మరియు పరిసర ప్రాంతాలలో గాలి నాణ్యత నిర్వహణ కోసం కమిషన్	జాతీయ రాజధాని ప్రాంతం మరియు పరిసర ప్రాంతాల ఆర్డినెన్స్, 2020లో ఎయిర్ క్వాలిటీ మేనేజ్‌మెంట్ కోసం కమిషన్
జాతీయ బాలల హక్కుల పరిరక్షణ కమిషన్	జాతీయ బాలల హక్కుల పరిరక్షణ (CPCR) చట్టం, 2005
కాంపిటీషన్ కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా	కాంపిటీషన్ యాక్ట్, 2002
జాతీయ న్యాయ సేవల అథారిటీ	న్యాయ సేవల అధికారాల చట్టం, 1987
వ్యవసాయం మరియు గ్రామీణాభివృద్ధికి జాతీయ బ్యాంకు	నేషనల్ బ్యాంక్ ఫర్ అగ్రికల్చర్ అండ్ రూరల్ డెవలప్‌మెంట్ యాక్ట్, 1981

భారతదేశంలోని నియంత్రణ సంస్థలు

రెగ్యులేటరీ బాడీలు అనేది నియంత్రణ లేదా పర్యవేక్షక సామర్థ్యంలో మానవ కార్యకలాపాల యొక్క కొంత ప్రాంతంపై స్వయంప్రతిపత్త అధికారాన్ని అమలు చేయడానికి బాధ్యత వహించే పబ్లిక్ లేదా ప్రభుత్వ ఏజెన్సీలు.

- కొన్ని నియంత్రణ సంస్థలు స్వతంత్రంగా ఉంటాయి, అంటే అవి ప్రభుత్వంలోని ఏ శాఖకు సంబంధం లేకుండా ఉంటాయి.
- భద్రత మరియు ప్రమాణాలను అమలు చేయడానికి అవి ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.
- అవి మానవ కార్యకలాపాల యొక్క నిర్దిష్ట ప్రాంతం యొక్క నిబంధనలను స్థాపించే బాధ్యతను కలిగి ఉంటాయి మరియు ఆ చర్యలో పనిచేసే శరీరాలను కూడా పర్యవేక్షిస్తాయి.
- అవి శాసన చట్టాల ద్వారా స్థాపించబడ్డాయి.

భారతదేశంలోని ముఖ్యమైన నియంత్రణ సంస్థలు

నియంత్రణ సంస్థ యొక్క ఉదాహరణలు క్రింది పట్టికలో ఇవ్వబడ్డాయి:

నియంత్రణ సంస్థ	రంగం
RBI	బ్యాంకింగ్,
భారత బీమా నియంత్రణ మరియు అభివృద్ధి ప్రాధికార సంస్థ (IRDAI)	ద్రవ్య విధానం మరియు ఆర్థిక
పెన్షన్ ఫండ్ నియంత్రణ & అభివృద్ధి అథారిటీ (PFRDA)	బీమా పెన్షన్
జాతీయ హౌసింగ్ బ్యాంక్ (NHB)	హౌసింగ్ ఫైనాన్స్
టెలికాం రెగ్యులేటరీ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా (TRAI)	టెలికాం మరియు టారిఫ్‌లు
సెంట్రల్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఫిల్మ్ సర్టిఫికేషన్	ఫిల్మ్ సర్టిఫికేషన్ మరియు సెన్సార్‌షిప్
భారత ఆహార భద్రత మరియు ప్రమాణాల ప్రాధికార సంస్థ (FSSAI)	ఆహార భద్రత
భారత ప్రమాణాల బ్యూరో (BIS)	ప్రమాణాలు మరియు ధృవీకరణ
భారత క్రికెట్ నియంత్రణ మండలి (BCCI)	క్రికెట్

కార్యనిర్వాహక సంస్థలు

ఈ సంస్థలు రాజ్యాంగం కానివి మరియు చట్టబద్ధమైనవి కానివి.

- వాటిని రాజ్యాంగంలో పేర్కొనలేదు.
- అవి కూడా పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా స్థాపించబడలేదు.
- అవి కార్యనిర్వాహక తీర్మానం లేదా చర్య ద్వారా ఏర్పడతాయి, అంటే అవి ప్రభుత్వ చర్య ద్వారా మాత్రమే ఏర్పడతాయి.
- చట్టాన్ని రూపొందించడం ద్వారా వాటిని చట్టబద్ధమైన సంస్థగా మార్చవచ్చు. ఉదాహరణకు, UIDAI
- కొత్తచట్టాన్ని రూపొందించడం ద్వారా స్థాపించబడిన తర్వాత చట్టబద్ధమైన సంస్థగా మార్చబడింది.

కార్యనిర్వాహక సంస్థల జాబితా

రాజ్యాంగేతర సంస్థ/కార్యనిర్వాహక సంస్థ

నీతి అయోగ్

జాతీయ అభివృద్ధి మండలి

సెంట్రల్ బ్యూరో ఆఫ్ ఇన్వెస్టిగేషన్

న్యాయ సంస్థలు

భారతదేశంలో న్యాయవ్యవస్థలు న్యాయస్థానాలు. దేశంలోని చట్టాలను అనుసరించి న్యాయం చేయడమే వారి ప్రధాన లక్ష్యం.

1. భారత సుప్రీంకోర్టు
2. భారత హైకోర్టు

పాక్షిక-న్యాయ సంస్థలు

పాక్షిక-న్యాయ సంస్థ అనేది న్యాయస్థానాన్ని పోలి ఉండే అధికారాలు కలిగిన వ్యక్తి లేదా సంస్థ కావచ్చు.

- పాక్షిక-న్యాయ సంస్థ దోషులపై తీర్పు తీర్చగలవు మరియు శిక్షలను నిర్ణయించగలవు.
- న్యాయస్థానంతో పోలిస్తే వారి రంగం పరిమితమైనందున వారు న్యాయవ్యవస్థల నుండి భిన్నంగా ఉంటాయి.
- కోర్టులో పెండింగ్‌లో ఉన్న విషయంపై, కోర్టు అది అవసరమని భావిస్తే కోర్టు ఆర్డర్ ద్వారా వాటిని ఏర్పాటు చేయవచ్చు; అటువంటి సంస్థ యొక్క సభ్యులను నియమించే హక్కు కోర్టుకు ఉంది.
- అవి నిర్దిష్ట డొమైన్‌కు ట్రిబ్యునల్‌లు కావచ్చు లేదా మధ్యవర్తి లాగా ఉంటాయి.

పాక్షిక-న్యాయ సంస్థలు కింది విషయాలలో తీర్పు చెప్పే అధికారాలను కలిగి ఉంటాయి:

- క్రమశిక్షణ ఉల్లంఘన
- డబ్బు విషయాలపై నమ్మకం లేదా ఇతరత్రా
- ప్రవర్తనా నియమాలు

పాక్షిక-న్యాయ సంస్థల అధికారం వంటి నిర్దిష్ట ప్రాంతాలకు పరిమితం చేయబడింది:

- ఆర్థిక మార్కెట్లు
- భూ వినియోగం మరియు జోనింగ్
- ప్రజా ప్రమాణాలు
- ఉపాధి చట్టం
- ఏజెన్సీ యొక్క నిర్దిష్ట నిబంధనల సెట్
- పాక్షిక-న్యాయ సంస్థ యొక్క నిర్ణయాలు తరచుగా అధికార పరిధిలోని చట్టాల ప్రకారం చట్టబద్ధంగా అమలు చేయబడతాయి

భారతదేశంలోని పాక్షిక-న్యాయ సంస్థల జాబితా

1. నేషనల్ గ్రీన్ ట్రిబ్యునల్
2. కేంద్ర సమాచార కమిషన్
3. జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్
4. ట్రిబ్యునల్
5. SEBI

న్యాయ మరియు పాక్షిక-న్యాయ సంస్థల మధ్య వ్యత్యాసం

- న్యాయపరమైన నిర్ణయాలు సాధారణ చట్టంలో పూర్వాపరాలకు కట్టుబడి ఉంటాయి, అయితే పాక్షిక-న్యాయపరమైన నిర్ణయాలు సాధారణంగా ఉండవు.
- న్యాయపరమైన నిర్ణయాలు కొత్త చట్టాలను సృష్టించవచ్చు, కానీ పాక్షిక-న్యాయపరమైన నిర్ణయాలు ఇప్పటికే ఉన్న చట్టంపై ఆధారపడి ఉంటాయి.
- పాక్షిక న్యాయవ్యవస్థ కఠినమైన న్యాయపరమైన నియమాలకు (విధానం మరియు సాక్ష్యం) కట్టుబడి ఉండవలసిన అవసరం లేదు.
- క్వాసీ-జ్యుడీషియల్ బాడీలు తమ పాలక చట్టాల ప్రకారం అలా చేయమని తప్పనిసరి అయితే మాత్రమే అధికారిక విచారణలను నిర్వహించగలవు.